

שם בשבועה

הצורך בשם או כינוי בשבועות

הגמ' כאן (לח ע"ב, עד "בדבר משנה וחוזר) שבועות לה ע"א המשנה (השנייה), [ובגמ' שם, "באלף דלת ... בשמים וארץ קאמר" (ע"ב)]; גמ' לה ע"ב "ובכל כינויין" עד סוף העמוד; [רמב"ן שם ד"ה השבע ולא תשבע] מכילתא דרבי ישמעאל משפטים - מסכתא דנזיקין פרשה טז, "שבועת י"י תהיה ... אלא ביו"ד ה"א" [ספרא קדושים פרשה ב סוף פרק ג, "לא תשבעו ... שם שיש ליי" (אות ו); רמב"ן ויקרא פרשת קדושים יט:יב]

ר"י מגאש שבועות לה ע"ב ד"ה ילפינן; תוס' רי"ד נדרים כב ע"ב ד"ה א"ל [בעיקר, עד "להתיר לך"]; ספר המכריע (לרבינו ישעיה דטראני¹) סי' ז, עד "לאו שמה ברכה"²

נדרים ב ע"א, המשנה עד "נזירות כנזירות"; נדרים י ע"א המשנה, ובגמ' שם עד "על אחת כמה וכמה" (ע"ב) תוס' שם ב ע"א ד"ה ושבועות; ר"ן (נדרים שם) ד"ה ושבועות, עד "התם דפטורין"

תוס' רי"ד נדרים י ע"ב ד"ה וטעמא מאי; [ובמקביל, ספר המכריע סי' ז "ובפרקא קמא דנדרים" עד הסוף] רשב"א שבועות לה ע"א ד"ה גמרא; שם לה ע"ב ד"ה הא דאמרינן, וד"ה וכיון שכן; [חידושי הר"ן לה ע"ב בד"ה הילכך, "והרשב"א וכן ... בכל השבועות"] או"ז פסקי שבועות לח ע"ב ד"ה מעשה באחד (תשובת הריב"א), בעיקר "וחסרון השם ... מטעם יד"

ריטב"א נדרים ב ע"א³ ד"ה שבועות, עד "הויא שבועה"; ושם, "והא דאמרינן גבי ... נקיטת חפץ שבועה"; חידושי המהר"ם חלאווה (תלמיד הרשב"א), הובא בקובץ שיטות קמאי נדרים שם⁴

רמב"ם ה' שבועות ב: א-ז [בעיקר, ב-ז] חידושי הר"ן שבועות לה ע"ב ד"ה נפקא להו וד"ה הילכך, עד "ולא כינוי"

מקור ואופי האיסור בדבר שנשבע עליו בלי שם

- א. קרית ספר (פירוש המבי"ט למשנה תורה), ה' שבועות שם "לא הזכיר שם ... בכמה דוכתי"
- ב. קונטרס הראיות לריא"ז שבועות לה ע"א ד"ה באל"ף דל"ת, עד הסוף; [פסקיו (=פסקי הריא"ז) שבועות פרק ד הלכה ג סי' א-ג]; ספר המכריע סי' ז, "וכך אמר רבינו משה ... שהוא כינוי לשבועה"
- בבבא מציעא (ובבבא מציעא) (פ"ג פ"ג הל"א): מאירי נדרים ג ע"א ד"ה כבר ביארנו שהידות; [מאירי שבועות כ ע"א ד"ה השבועה אינה, עד "יש יד לשבועה"]*
- ג. [ראש השנה ו ע"א, "תנו רבנן ... מצות עשה"]; רמב"ם ספר המצות עשין צד [מצות ל"ת קנז]; ה' נדרים א: ד-ה

השגת הראב"ד, ה' שבועות ב: ג. ריטב"א נדרים ב ע"א, "מיהו סברא דמרן הראב"ד ... מפיו לוקה"³ ריטב"א שבועות לו ע"א, "והלכתא כרבנן בפלוגתא ... כתבתי בס"ד" רמב"ן שבועות לו ע"א ד"ה הא דאמרינן; רא"ש שבועות ד: כד; חידושי הר"ן שבועות לה ע"ב בד"ה הילכך, "אבל הראב"ד ... אלו דבריו"

[צ"ן פ"ק ח"ו ח"ו ב"ל ש"ל (פ"ג פ"ג) – ספר החינוך סי' רלא, "מדיני המצוה ... נפשך מאד"]

טור יו"ד סי' רלז, עד "בשם או כינוי"; [בית יוסף שם] ב"ח שם ס"ק ב; דרישה (שם) ס"ק א

המציין לקב"ה בלי להזכיר אחד משמותיו

מאירי שבועות לה ע"א בד"ה אמר המאירי, "נשבע או הושבע ... במי שעשאן" [צ"ל הכינוי כלל - רמב"ם ה' קריאת שמע ג: ה, ובראב"ד שם; רמב"ם ה' יסודי התורה ו: א, ה, ח]

¹ הא לכם דברים אחדים אודות חיבור זה, מתוך המבוא למהדורה מתוקנת שהוציא לאור הרב שלמה אהרן ורטהימר (הוצאת מכון כתב-יד וספר, ירושלים תשנח):

אם נרצה להגדיר את מהותו והגדרתו הממצה של ספר המכריע, יש לפנינו הגדרתו הברורה של הרי"ז נכדו בן בתו של רבינו ישעיה הראשון זצוק"ל: "ספר מלחמות ה'". מגמתו של רבינו ישעיה בעל התוספות ר"ד בחיבורו ספר המכריע שונה היא מחיבוריו האחרים, התוספות הפסקים התשובות והפירושים לתורה ולני"ך וחיבורים האחרים שחיבר, שבהם נתכוון לפרש את התורה שבכתב והתורה שבעל פה ולפסוק ההלכה אשר ילכו בה אשר מתבארים ויוצאים מדברי התלמוד. אולם בספר המכריע בא רבינו ללחום מלחמתה של תורה בראיות מכריעות לבסס את פסקיו ואת פירושו אפי' כנגד גדולי הדורות שלפניו הגאונים הרי"ף רש"י ר"ת ועוד מגדולי הראשונים ...

לתוך ספר המכריע הכניס וכלל רבינו מכל ספריו האחרים: הפסקים, התוספות, ספר הלקט, ספר התשובות ... כל פסק ופירוש שהוא בא לחלוק, או שבא לחדש חידוש, שהוא רוצה לבסס ולקיימו בראיות מבוארות ומכריעות – וכן כל פסק שפסקו בספר הפסקים בקצרה בלי נימוק – מציין רבינו לעיין בספר המכריע, כלומר ששם הם מבוארים בארוכה; וכך הם מצויינים בפסקיו עשרות פעמים.

... זאת ועוד: רבינו שויקק וצירף את פירושו ופסקיו עד שהגיע למהדורה חמישית של תוספותיו, וגם את פסקיו חיבר בכמה מהדורות, ורצה לפסוק ולהכריע הכרעה אחרונה את פסק ההלכה אשר ילכו בה – חיבר את ספר המכריע שהוא הכרעה אחרונה שלו.

² מצורף (הוצאת מכון כתב-יד וספר)

יג יב יא יד

נדרים ב, א

הכינויין.

בשבועה, כדאמרינן ⁶⁶ בפרק שבועת תניין, מבטא שבעה איסור שבועה, ומאי דתנן התם בחנון ורחום ובכל הכינויין הרי זה חייב, הוא הדין בשלא שום כינוי כל שהזכיר שבועה, ולא אתינן אלא לאפוקי ממאן דאמר בשמים ובארץ דלא היא שבועה ⁶⁹.

מיהו סברא דמנן הראב"ד ז"ל ⁷⁰ דאע"ג דבלאו הזכרת השם חיילא שבועה ומיחייב קרבן ⁷¹, מילקא לא לקי עד דאיכא הזכרת השם, דבכולהו לאוין דאורייתא דכתיבי בשבועה איכא שם, כדכתיב ⁷² לא תשא את שם יי' אלהיך לשוא ולא ⁷³ תשבעו בשמי לשקר, ואע"ג דלוקין על [ידות] ⁷⁴ נדרים אין לוקין ⁷⁵ על זו ⁷⁶ כיון שלא

לא אכילנא, ואמרינן בפרק אין מעמידין במסכת ע"ן ⁶⁷ לאלהא דישראל לא מגלינו, וכן כשהזכיר שבועה מפיו אעפ"י שלא הזכיר השם ולא כינויו, שבועה חמורה היא ומיחייב עלה קרבן בין בשבועת בטוי בין בשבועת העדות ⁶⁸ לרבנן ⁶⁹ דלא גמרי אלה אלה מסוטה לשבועת העדות, ואף (ל)ר' חנינא בר אידי לא פליג אלא בשבועת העדות לענין קרבן, דגמר אלה אלה מסוטה מה להלן בשם אף כאן בשם, אבל בשבועת ביטוי מודה דמיחייב קרבן, ואף בשבועת ביטוי מודה דחיילא שבועה עלה ⁶⁹ אלא דפטר ליה מקרבן, ורבנן פליגי עליה ומיחייבי ליה קרבן וכדתנן ⁶⁷ משביע אני עליכם בשבועה אוסרכם אני

⁷⁷ שבעות כשבועות פרישי ⁶⁶, בסוף משנתנין ⁶⁷ כגון שאמר שבוטה, שבוקה ⁶⁸, וכן נדר [כמוהו] ⁶⁹ הוי כינוי לשבועה מפני שהוא כינוי למומי כדמתרגמינן שבועה מומתא ⁶⁹, וכי תנן דשבועתא ושבוקה לא מיחייב אלא משום כינויין דוקא בשלא הזכיר את השם, אבל אם הזכיר את השם אפילו לא הזכיר שבועה כלל הרי זו שבועה [חמורה] ⁶⁹, בין שהזכיר את השם או אחד מן הכינויין ⁶⁷. וכדאמרינן במכילתין ⁶² מארי כולא

הרמב"ן, וכ"כ ברשב"א רא"ש ומאירי [ג, א] והר"ן [ד, ב] ד"ה תיתי הנ"י במתני' הרי"א מן היר [א, א] ולא מצאתי חולק ע"ז, אולם לפירוש הט"ע

טז

חידושי הריטב"א

טז

הדיינין כדי לאיים עליה, כמו שהחמירו] מטעם זה שאם נשבע שלא בנקיטת חפץ שחזור אעפ"י דשבועה בלא נקיטת חפץ שבועה. וידות שבועה ⁷⁸ היינו ⁸⁰ כההיא דאמרינן בפרק שבועת העדות ⁸¹ שהאומר הן הן תרי זימני [או לאו תרי זימני] הוי שבועה, פירוש כשנתכוון לשבועה ⁸² משום ידות ⁸³, וכן בשבועה שאמרו בלשון נדר ואיכוון לשבועה, כגון שאמר ככה זה

הזכיר את השם, אבל כל שהזכיר השם או אחד מן הכינויין דרך שבועה אעפ"י שלא הוציא שבועה מפיו לוקה ⁷⁸. והא דאמרינן ⁷⁷ גבי שבועת הדיינין שאם לא הזכיר בה [את] השם טועה בדברי משנה הוא וחזור, לאו למימרא דשבועה שאין בה הזכרת השם לא הויא שבועה, דהאי שבועה גמורה היא כדאמרן ⁷⁸, אלא חומר [א] הוא שהחמיר. [בשבועות

⁴ וכתב הרב אדוני אבי ז"ל בחידושו בריש נדרים [ב' ע"א],

נראה לפרש דשבועה בלא הזכרת שם הויא שבועה, דמאי שנא שבועה מנדר (וזריות) [ונזירות] והקרבן דלא בעי שם כלל. אלא דשבועת העדות והפקדון ילפינן לה בג"ש [שבועות ל"ה ע"ב] להחמיר ולאיים על הנשבע, ולא משום קיום שבועה בלבד, דהתם נמי אי אשבעיה דינא בלא שם ונמצא שקרן ה"ז חייב אלא שטעה הדיין. וכן האומר הן הן

תקסז	ערך צ	תקסז
<p>האומר [מבטא] שלא אעשה כן וכך והזכיר שם או כינוי הרי זו שבועה. אמר (אשר) [איסור] לה' או למי ששמו חנון שלא אעשה או שאעשה, הואיל והוציאו בלשון שבועה הרי זו שבועה.^כ והמורה פירש בריש נדרים^כ: כל כינויי שבועות כשבועות, אם אמר שבותה^כ לאי אוכל ככר זו, אע"פ שלא הזכיר שם, הוה ליה כמאן דאמר שבועה שלא אוכל ככר זו, וקם ליה בלא יחל, ואע"ג דקיימא לן בשבועות דבעינן השבעה בשם, הני מילי לגבי שבועת העדות או שבועת הפקדון או שבועת ביטוי להתחייב קרבן, אבל לענין לא יחל לא בעינן שבועה בשם כלל, משום דהוה ליה כידות שבועה^כ, דאנן סהדי כל המזכיר שבועה מתכוין לישבע כבורא הוא, הלכך אע"ג דלא הזכיר השם קם ליה בלא יחל, וכי אמר שבותה^כ נמי לא שנא שהוא כינוי לשבועה. וכדברי רבינו משה נראה לי, אע"פ שיש דברים בתלמוד שמשמע דלא בעינן שם בשבועת ביטוי, כגון^כ כל האומר לאו לאו שני פעמים, דהיכי דמי, אי דאמר שם, כגון בשם שלא אעשה דבר זה, בחד</p>	<p>* גרסינן בפרק שבועת העדות^א: משביע אני עליכם^ב, מצוה אני עליכם, אוסרכם אני, הרי אלו חייבים, בשמים ובארץ הרי אלו פטורים, באל"ף דל"ת, כיו"ד ה"א, בשדי, בצבאות וכו'. מזו ההלכה מוכיח שכל השבועות אינו חייב עליהם עד שיוזכר את השם או אחד מן הכינויים, וכן בשבועת ביטוי, בין להתחייב קרבן בין לעבור בכל יחל^ג, ואם לא הזכיר השם ואמר שבועה שלא אוכל ככר זו, אינה כלום, עד שיאמר שבועה בשם, דהא כל שבועות^ד ילפינן משבועת ה' תהיה בין שניהם^ה ושבועה האמורה גבי נדרים העובר^ו עליה בכל יחל לא משניא משאר שבועות, והשתא שבועת העדות דלא תתיב שבועה בעינן שם, הכא^ז דתתיב שבועה לא כל שכן, והתנא שלא הזכיר בכל מקום שם, אלא שבועה סתם, לאו למימרא דשבועה סתם בלא שם הריא</p>	<p>בארור^ח לה', או למי ששמו חנון^ט, מי שיאכל דבר פלוני, ואכלו, הרי זה נשבע לשקר, וכן בשאר מיני שבועות. וכן האומר שבועה בשם, או כמי ששמו חנון, שלא אוכל, ואכל, שזו אשה, והוא איש, שאין לך ביד^י כלום, ויש לו, שאיני יודע לך עדות, והוא שיודע^י, הרי זה חייב. אמר אלה או ארור או שבועה, ולא הזכיר שם או כינוי, הרי זה אסור דברו שנשבע עליו, אבל אינו לוקה ולא מביא קרבן אם עבר על שבועתו עד שיהיה [בה] שם מן השמות המיוחדין, או כנוי מן הכנויין כמו שביארנו. ולא בשבועה^י כלכד, אלא כל כנויי שבועה כשבועה, כגון שהיו אנשי אותו המקום עלגין, והיו קורין לשבועה שבותה או שקוקה, או שהיו ארמים שלשון שבועה בלשונם מומתא והיו העלגין מכניין^י אותה ואומרים מוהא, כיון שאמר לשון שמשמעו ועניינו שבועה, הרי זה חייב כמי שהוציא [לשון] שבועה. וכן האומר לאו לאו שני פעמים, דרך שבועה, או הין הין, והזכיר שם או כינוי, הרי זה נשבע^י. וכן ימין שבועה, ושמאל שבועה, שנאמר^י נשבע ה' בימינו ובורוע עוזה, וכן</p>
<p>שבוחה. וראה תלמוד בבלי עם שינויי נוסחאות (הו' מכו' התלמוד הישראלי) נדרים עמ' ע. כז) בנדרפס ובשה"ל: שלא. (כח) בקונטרס הראיות להרא"י: לשבועות הביא את דברי מו"ה כשם המורה, דלגבי איסור כל יחל אין צריך הזכרת השם, דלא גרע מידות נדרים, אבל גבי שבועת העדות צריך הזכרת השם, וכן כל שבועה שהיא לשעבר דלא שייך בה כל יחל, וכך הוא פוסק, ועי' לעיל בציון ג, וראה בתוס' נדרים ב, ב בד"ה ומ"ש דכ' דאין יד לשבועה, ובמאירי שבועות דף כ, א הכיא מחלוקת הראשונים אם יש יד לשבועה, ובמאירי נדרים דף ג, א מצד לומר דדעת הרמב"ם דאין יד לשבועה, והמאירי עצמו נוטה לומר דיש יד לשבועה, ועי' ברשב"א וברא"ש וברמב"ן ובר"ן מה שנקטו בזה. (כט) בנדרפס: כמו. (ל) ראה שבועות לו, א.</p>	<p>הזכיר. אבל ברמב"ם לפנינו כלפנינו: שזכיר. (יד) ברמב"ם לפנינו: ארור. וראה בילקוט שניי נוסחאות (מהר" פונקל). (טו) לפנינו ברמב"ם נוסף: או למי ששמו רחום. (טז) בשה"ל: יודע, כלפנינו ברמב"ם. (יז) בשה"ל: השבועה, כלפנינו ברמב"ם, וראה בילקש"י (פונקל). (יח) בכ"ק: קורין. ובכ"מ השאירו מקום ריק. (יט) כ"ה בשה"ל: לשון, וכלפנינו ברמב"ם. (כ) בשה"ל: כנשבע, וכלפנינו ברמב"ם. (כא) ישעיה סב, ח. (כב) כ"ה בשה"ל: מבטא, וכלפנינו ברמב"ם. (כג) כ"ה בשה"ל: איסר, וכלפנינו ברמב"ם. (כד) בנדרפס: כשבועה. וברמב"ם: היא כשבועה, וראה בילקש"י. (כה) בפ"י המיוחדס לרש"י שלפנינו ליתא. (כו) בנדרפס: שבוקה, וכ"ה בשה"ל ובר"ן ובר"טב"א. ובפסקי רבינו נדרים עמ' תלה:</p>	
<p>תקסז</p>	<p>* בפסקי לשבועות דף לה, א כתב רבינו (מהדורת מכון ירושלים) עיין בערך צ בספר המכריע שפירשתי בשבועה סתם הוא חייב ואע"פ שלא הזכיר אחד מן הכינויין. ובשבלי הלקט ח"ב סי' מח עמ' קצט העתיק כל הערך הזה. (א) שבועות לה, א. (ב) כ"ה לפנינו במשנה: משביע אני עליכם וכו'. וכ"ה בהמכריע בד"ד ובפסקי רבינו לשבועות, וכ"ה בשה"ל. ובכ"י הסדר: מצוה אני עליכם וכו'. (ג) לאפוקי מדעת הראב"ד בהשגות, רמב"ם ה' שבועות פ"ב ה"ג, שמחלק בין שבועת הפקדון ועדות לבין שבועת ביטוי ע"ש, ובר"ן ועוד ראשונים שרצו לחלק בין השבועות. (ד) והיינו כדעת הר"ן בשבועות כשיטת הרמב"ם דשבועה כלי שם אינו עובר על כל יחל ורק איסורא מדברי קבלה, וראה לשון רבינו להלן: ואם לא הזכיר השם ואמר שבועה שלא אוכל ככר זו</p>	<p>איום כלום. וראה בטור י"ד סי' רלו שהביא שתי שיטות בשבועה בלא שם שיטה אחת דהוי שבועה, ויש אומרים דאינה שבועה אא"כ נשבע בשם, ונחלקו שם הבי"ט והב"ח בדעת הי"א דהבי"ט סבר דשיטת הי"א דעובר על כל יחל ורק דעת הי"א סבר דאינה שבועה כלל, ואינו עובר על כל יחל ורק יש ליהוה בזה, וקצת עונש דבר כמ"ש התוס', וכ"ה שם כדרישה בשם המהרש"ל, וראה להלן בציון כח. (ה) בנדר: שבועה, ובשבה"ל כל הקטע בש"נ: שבועה דאורייתא משבועת ה' תהיה בין שניהם נפקא. (ו) שמות כב, י. (ז) בשה"ל: שעובר. וכצ"ל. (ח) בשה"ל: היכא. (ט) שבועות לא, ב. (י) ברכות נד, א. (יא) ברכות מ, ב. (*א) בכ"ל ובפסקי רבינו ברכות שם: אינה ברכה, וכדלפנינו. (יב) ה"ל ב"ז. (יג) בשה"ל:</p>

תקסט	ערך צ	תקעא	ספר המכריע	תקעב
לא מחייב, ומה צורך לשני לאוין, אלא ודאי בלא שם ל*, ויש לפרש כגון שאמר דברי שיכול לומר לא לשבועה נתכונתי, כגון שהוא דאמר לאלהא דישאל לא מגלינא, ודעתו היתה לאלהא דישאל לא מגלינא, הא לעמו ישראל מגלינא, ולא נתכוון לישבע, (אלא) [אילו] אמר [ב] פעמים לא מגלינא, כאילו הוציא שבועה מפיו דמי, ואינו יכול להערים, ולעולם הזכרת השם בעיניו ^ל .	דשייכא נמי הזכרת השם בגדרים, ואילו אמר קונם עלי ככר זה לה', נדר הוא, והא אשכחן דכתבילי איש כי ידור נדר לה' ומשמע לשם הילת ^ל . ובפרקא קמא דגדרים ^ל אמרינן: וטעמא [מאי] תקינו רבנן כיוונין, דלא לימא קרבן, [ולמא קרבן, דילמא אמר קרבן לה'] ^מ , ולימא קרבן לה', דילמא אמר לה' קרבן, ולימא לה' קרבן, דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן, וקא מפיק שם שמיים לבטלה וכו'. ומשמע מהכא דשבועה אינו צריך להזכיר את השם, אלא כיון שאמר בשבועה, כאילו אמר בשם דמי, דאם איתא דצריך להזכיר שם בשבועה כדפרישית, אם כן למה תקנו כיוונין בשבועה כדי שלא יזכיר שבועה ויבא לומר בשם, והרי אתה מצריכו להזכיר השם בשבועה עצמה, ואם לאו אינה שבועה, וכל שכן כיוונין, אלא לאו ש"מ אם אמר בשבועה הרי קשר עצמו בשבועה, וקאי בלא יחל על זדונה, ועל	וגהי נמי מסתברא ממאי דאמרינן ^ל : משיבע אני עליכם, מצוה אני עליכם, אוסרכם אני, הרי אלו חייבים, ואמרינן בגמרא: מאי קאמר, אמר רב יהודה הכי קאמר משיבע אני עליכם (דאמר) [בשבועה האמורה] ^מ בתורה, מצוה אני עליכם בצוהה האמורה בתורה, אוסרכם אני כאסר האמור בתורה. אמר ליה אביי [אלא] דתני רבי חייא כובלכם אני הרי אלו חייבים, כובל בתורה מי כתיב, אלא אמר	דאם איתא דצריך הזכרת השם כדפריש בשבועה. כל הני מוכיחי בלא הזכרת השם, המורה ^מ , ומזכיר את השם באחד מכל הלשונות הללו, אם כן כובלכם אני, אמאי קשיא ליה לאבוי מי כתיב כובל באורייתא, אע"ג דלא כתיב כובל כיון דאמר כובל אני אתכם בשם הבורא, או קושר אני אתכם בשם שתעידו לי, אמאי לא הוויא שבועה, אלא ודאי כולוהו בלא הזכרת השם נגהו, ומשום הכי מקשה אביי דכובל אני לאו כלום קאמר ^מ .	

מי כתיב, ואי בהזכרת השם פשיטא דכובל לשון שבועה היא, נ"ל שאין לדקדק מכל אלה כלום, שכל אלה בהזכרת השם הם. מיהו אפי' בהזכרת השם נמי אם לא יזכיר לשון שבועה אינה שבועה, כגון אם יאמר אדם להכרו אני מפייסך מצד הבורא, או אני אומר לך מצד הבורא שתעשה כך וכך, אין זו שבועה, וכשכא לישבע נמי הוא בעצמו אם יאמר אני נשבע לה', (חי) [הי] שבועה גמורה, אבל אם אמר לה' אני אומר שאעשה כך וכך, או לא אעשה, אינו לשון שבועה ומי למאי דאמרינן (בפ"ק) [בפ"ב] דע"ז לאלהא דישאל לא מגלינא, ויותר נר' עדיין אוחז לשון שבועה, ומ"ה אמרי לעיל וממאי דמבטא לשון שבועה הוא, שאם אמר מבטא אני לה' כאלו אמר נשבע אני לשם, אבל אם אינו לשון שבועה ה"ל כאלו אמר אומר אני לה' שאעשה כך וכך, שאי לשון שבועה, וכן נמי הכא כשאמר כובל אני אתכם בשם, ר"ל דלא לשון שבועה הוא הו"ל כאלו אמר גזור אני עליכם מצד השם, או אומר אני לכם מצד השם, לפיכך הוצרך אביי לתרץ ה"ק אוסר אני אתכם בשבועה, כובל אני אתכם בשבועה, ומזכיר השם בכל א' מאלו הלשונות כדפריש המורה, דכיון דאמר כובל אני אתכם בשבועה, לשון שבועה משמ' ועי' ברשב"א ובר"ן ריש נדרים ובסוגיין מה שזנו בההוכחה הזאת, וראה בריש נדרים דעת הראשונים אם שם בלא שבועה אם הוי

קרבן לה'. (מב) בקונטרס הראיות משיב הריא"ז על דברי רבינו בזה"ל: ומה שקדק מו"ה ממאי דאמר בפ"ק דגדרים מ"ט תקינו רבנן כנויים דלא לימא קרבן לה', ומשמ' דאין הזכרת השם בכנויי, וה"ה בכנויי שבועה, אמת ודאי דאין הזכרת השם בגדרים, שאם אמר נדר אני שלא אעשה כך וכך, הוי בכל יחל, ואע"פ שלא הזכיר ש"ש כלל, והה"ג אם נשבע להבא (אומי) [נאמי] אני נשבע שאעשה כך וכך, או שלא אעשה, לא גרע מנודר אני, דקאי בכל יחל אפי' בלא הזכרת השם, ואפי' אם אמר הרי הוא עלי נמי, כדאמרי התם (דאל) [דעל] ד לקרבן, דכיון שקבל עליו דרך נדר, אמרה תורה לא יחל, ואפילו בלא הזכרת שם נמי, וכדכתב נמי מו"ה משם המורה, דלגבי אסור כל יחל אין צריך הזכרת השם, ולא גרע מידות נדרים, אבל גבי שבועת העדות צריך הזכרת השם, וכן כל שבועה שהיא לשעבר דלא שייך בה כל יחל. וראה ב"רין וברשב"א בריש נדרים ובסוגיא דשבועות כאן ובביאור הגר"א שו"ע יו"ד סי' ו'לא סק"א, ועי' לעיל בעיון כת. (מג) שבועות לה, א. (מד) כ"ה לפנינו: בשבועה האמורה, וכ"ה בשה"ל, וכצ"ל. (מה) כ"ה לפנינו: אלא. וכ"ה בשה"ל. (מו) כ"ה לפנינו: אני, וכ"ה בשה"ל. (מז) רש"י שבועות לה, א ד"ה אוסרכם. (מט) בקונטרס הראיות ממשין הריא"ז: וכן ממאי דאמרי הכא כובל באורייתא

שאין שבועה בלי הזכרת השם, ומכאן ואילך שטתו אחרי החזרה, שא"צ הזכרת השם בשבועה, וכמש"כ בקונטרס הראיות להריא"ז ה"ל: וכי היכי דבקללה צריך הזכרת השם וכו' הי"ג בשבועה נמי, אם נשבע בארור, כגון שאמר ארור יהיה הוא אם לא יעשה כך וכך, אינו חייב אלא בהזכרת השם, ואין לחלק דבר, וכן היא סברת ר"מ, וכך היתה סברתו הראשונה של מו"ה שאין אדם חייב על השבועה בלא הזכרת השם, אבל אחר כך דקדק מו"ה והביא ראיות דאפי' נשבע בלא הזכרת חייב כמ"ש בסוף ספ' המכריע ערך ר"מ, והביאו בשלטי הגבורים (רי"ף שבועות דף טו, ב). ועי' בתור"ד נדרים פ"א אות כד-כה-ג ש"כ מביא סברתו הראשונה ושהוא חזר בו, ונקט ג"כ כשטתו כאן אחרי החזרה, שא"צ הזכרת השם בשבועה, והביא שם הראיות שהביא כאן, וראה שם בפ"ג אות ה. (לט) י. א. (מ) כ"ה בשה"ל: מאי. וכ"ה בפסקי רבינו ותוספתיו לנדרים. (מא) כ"ה לפנינו ובפסקי רבינו נדרים עמ' חלה: ולימא קרבן, דילמא אמר

ל* וכ"ה בחדושי הרשב"א שבועות לו, א. ועי' בריטבי"א ובר"ן שם. (לא) יומא פר, א: ע"ז כח, א. (לב) כ"ה בשה"ל: אילו, וכצ"ל. וכוונתו דאם אמרו פעמים אינו יכול להערים ולומר דלא נתכוון לשבועה. (לג) וכ"ה בקונטרס הראיות שבועות: מאי דאמרינן לקמן לאו לאו תרי זימני, הן הן תרי זימני, הכל בהזכרת השם הוא, דאי בלא הזכרת השם, אם יכפול דבריו כמה פעמים אינו לשון שבועה, כגון אם היו מסריבין בו לאכול והוא אומר לא אוכל, אפי' אם כפל דבריו כמה פעמים, יכול לחזור בו, אבל אם הזכיר השם, אע"פ שלא הזכירו בלשון שבועה, כגון שאמר אל תפצירו בי כי השם יודע שאין דעתי לאכול, ואם כפל דבריו בהזכרת השם, כאילו הזכיר לשון שבועה דמי. ועי' ברמב"ם שבועות פ"ב ה"ו. ובכ"ס'ם וברד"ו ובגרי"א שם (הרי פרקל) ובר"ן שבועות שם. (לד) בשה"ל נוסף: רבא. (לה) שבועות כ, א. (לו) ראה להלן ציון מט. (לז) בשה"ל נוסף: בגדרים. (לז) במדבר ל. ג. (לח) עד כאן שטת רבינו לפני החזרה

תקעא ערך צ תקעב

והכי נמי מסתברא ממאי דאמר^ל: תנו רבנן מבטא שבועה אסר שבועה וכו' עד אמר אביי הכי קאמר, מבטא שבועה, אסר מתפס בשבועה, ומסיק מבטא שבועה מהכא^מ אם היו תהיה לאיש ונדריה עליה או מבטא שפתיה ואילו שבועה לא אמר, ואם איתא דצריך הזכרת השם, אמאי בעינן למילף מקרא דמבטא שבועה, אילו אמר מבטא בה' אינה שבועה, אלא ודאי בלא הזכרת השם קאמר, דמבטא בלבד הוא לשון שבועה, וכל שכן כשאמר שבועה^מ. והאי דתנן^מ בא"ד ובכל הכינויין, הכין פירושה, בשמים ובארץ הרי אלו פטורים, שאין זו שבועה, ודאי כשהשיעם שבועה

שחם הם חייבים, שחם שבועה בשם משמע, אבל כשפירש בשמים ובארץ אין זו שבועה של כלום, ומשום הכי איצטרך למיתני דדוקא בשמים ובארץ אינו כלום, אבל אם פירש באחד מכל אלו הכינויים שבועה היא, שלא תאמר עד שפירש בשם המיוחד, ואל"ף דל"ת וי"ד ה"א כינויים הם, שלא הזכיר כל השם שלם, אלא אלו"י שתי אותיות לבד הזכיר לו, ולא גרע מכל הני כינויין, אבל לעולם היכא דהזכיר לו שבועה סתם כאילו הזכיר בשם דמי, והכי מוכחי כל הני הלכתא דמסתא נדרים ודמסתא שבועות ואין לפקפק בהם ולהתירם.